

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Evsebivs || De Euangelica pr[a]eparatione

Eusebius <Caesariensis>

[Augsburg], 1522

VD16 E 4299

De eode[m] per auctoritatem scripturæ ab Origine Cap. ix.

urn:nbn:de:hbz:466:1-34477

riuntur: Hæc enim liberi arbitrij non sunt. In Syria & Ofroene sunt etiam Galli, & Phrygia matris deorum multi abscindebant, deinde rex Abagarus omnium quoque manus, qui id agebat, abscindi iussit, nec quisquam postea in Ofroene uirilia sibi amputauit. Quid autem dicemus de christianorum secta, qui in omni parte orbis, imo uero in omni ciuitate inueniuntur: nec multas Parthi christiani ducunt uxores, nec canibus mortuos obijciunt Medi, nec Persæ filias ducunt, nec Bactriani & Galli matrimonia corrumpunt, nec Aegyptij Apin, aut canem, aut hircum, aut Felem colunt, sed ubicunque sunt, alienis legibus & moribus uiuere, nec cogi possunt, nec genethliaca ratione, aut sua, aut principis alicuius impellunt unquam, ut quæ nephada magister eorum duxit, facienda putent, sed paupertatem, labores, ignominiam, cruciatus intolerabiles sufferunt. Nam quæ admodum libertas nostra cogi non potest, sic corpus nostrum non facile potest pericula effugere. Et certe si omnia potestatis essent nostræ, nos essemus uniuersa, sin vero nihil possemus, aliorum essemus organa, nihil nostra uoluntate producentes. Deo autem uolente, nihil impediri potest, illius enim potestati cuncta subijciuntur, qui unicuique naturæ proprium aliquid largitus est. Homini autem illud dedit eximium, ut libertate uoluntatis atque iudicij uteretur. Hæc Syrus ille.

De eodem per auctoritatem scripturæ ab Origene.

CAPVT IX.

Verum quoniam ab exterioribus multa iam ad hæc rem colligimus, non erit ab re non nihil a sacris afferre literis, ut undique fallitate obruta, ueritas facilius emergat. Sed quoniam nudas intelligere sacras uoces perfectorum est, ab excellentiarum interprete expositionem petamus. Audisti quippe quantus fuit ille Origenes, quem non negauerim, laboribus suis persuasus, ineffabili æternæ gloriæ uti gaudio, quem exteriores etiam propter mirabilem in omni genere rerum doctrinam, minime ignorat. Audi ergo quid de proposita questione sentit, & quomodo totam hæc rem in commentarijs super Genesim complexus est. Valde nec necessarium est inquit diligentius exponere in signa facta esse luminaria, Solem scilicet atque Lunam & reliquas stellas. Non enim solum gentiles Stellarum coniunctione atque aspectu, qui in terris sunt, necessario accidere credunt,

*Z. Anno m. d.
origen. q. 1. 1. 1.
roclis*

cr. dñt, quam uim fatum appellant, uerum etiam multi ex fidelibus
 cōturbant, impossibile aliter fieri credentes q̄ Stellarū cursus effece-
 rit. Vnde sequit̄, nullam in nobis esse libertatē, nullam opationem
 nostram laudari aut uituperari iure posse. ita p̄dictum a scripturis
 dei iudicium, quo alij ad æterna supplicia, alij ad æternam beatitudi-
 nem destinant, falso fore p̄dicaretur. Quid plura? ipsa quoq; fides,
 & Saluatoris nostri aduentus, & omnis prophetarū labor, ac aposto-
 lorum in constituendis ecclesijs p̄dicatio, inania erunt, nisi forte
 Christum quoq; quis audeat dicere cælestium corporum ui coactū
 fecisse quæ fecit, passumq; fuisse quæ passus est, nec suæ deitatis, sed
 Stellarū cuncta uirtute euenisse. His impijs uerbis etiam illud confi-
 citur, ut fideles fato ducti, in Christum credant, quos libenter inter-
 rogabimus, quamobrem deus huiusmodi mundum produxit. An
 ut in eo alij absq; ulla culpa muliebria paterent, alij immanes bestias
 crudelitate uincerent, homicidio & rapina gaudentes? Quid oportet
 hæc innumerabilia dicere: in q̄bus non hominibus, sed deo cul-
 pam attribuunt, quē nullo modo iustum esse ostendere poterunt?
 Quomodo enim q̄ tot tantaq; mala produxit iustus esse dicet? Præ-
 terea interrogandi sunt, utrum etiam ipsi, qui hæc dicunt, Stellis sub-
 iecti sunt, an soli miseriam effugerunt. Si primum manifestum est, q̄
 a Stellis etiam hanc opinionem consecuti sunt, quæ si uera est, cur o-
 mnibus insita similiter non est. Sin alterū, cur non omnes simpliciter
 ab huiusmodi necessitate liberamur? Ad hæc si fato res humanæ a-
 guntur? cur orant? cur fouent? cur temere aliquid a deo petunt?
 Quid plura? abūde namq; his paucis patet temere susceptam a mul-
 tis opinionem de fato. Quare autem cum illud consyderemus, sint
 in signa luminaria in hunc sermonem incidimus, nunc explicemus.
 Qui ueram alicuius scientiam ab alijs acceperunt, aut ab his, qui in-
 terfuerunt passiq; sunt, aut ab his, qui uiderunt, aut ab his qui nullo
 modo interfuerunt, sed auditu didicerunt, docentur. Si ergo ab alio
 quis audit factum esse, aut facturum aliquid, cuius tamen ille nec fuit
 nec erit causa. Si hic idcirco quoniam ab illo didicerit causam ipsius
 fuisse illum, uel futurū esse arbitratur, nō parum profecto errat, ue-
 luti si quis prophetæ librum euoluat, in quo de prodicione Iudæ scri-
 bitur, & cum iam paratam rem uideat, quoniam a libro futurum id
 didicit,

didicit, librum causam putet, aut si nō librum, ip̄um auctorem libri, uel hunc quidem minime, sed deum qui inspirauit. Nam quemadmodum prophetiæ de Iuda diligentius uerba examinata, nō fuisse deum causam proditionis ostēdunt, sed solum significasse quod prouiderat ex malignitate illius futurum, sic si quis altius uoluerit præscientiæ dei uniuersaliter rationē scrutari, & quod in quibusdam futura nō impressit, nec eum qui p̄sciuit omnium quæ p̄sciuit, nec eas res, quibus præscita impræssa sunt, causam esse profecto intelliget. Deum igitur omnia futura præscire, quanq̄ etiam per communem de deo cōceptum clarissimum sit, tamē & a scriptura nō nihil afferamus. Susanam ergo audiamus dicentem. Deus æternæ qui absconditor es cognitor, qui nosti omnia anteq̄ fiant, tu scis quod falsum testimonium tulerunt aduersum me. Dilucide autem in tertio Regum, nō solum res gestæ, sed ipsum quoq̄ nomen regis complures annos propheticæ sic cōscribuntur. Et cōstituit Hieroboam diem solennem in mense octauo quododecimo die mensis, in similitudinem solennitatis, quæ celebrabatur in terra Iudæ, & ascendit in altare quod erat in Bethel ut immolaret uitulis, quos fabricatus fuerat. Et post pauca. Et ecce uir dei uenit de Iuda in sermone domini in Bethel, Hieroboam stante super altare, & thus iaciente, & exclamauit contra altare in sermone domini, & ait, Altare altare, hæc dicit Dominus, ecce filius nascetur domui Dauid Iosias nomine, & immolabit in te sacerdotes excelsorum, qui nunc in te thura succedunt, & ossa hominum incēdet super te, deditq̄ in die illa signum dicens, hoc erit signum quod locutus est dominus. Ecce altare scindet, & effundet pinguedo quæ in eo est. Deinde significatur repete altare scissum ac effusam pinguedinē fuisse secundum signum, quod homo dei dederat in uerbo domini. Apud Esaiam autē, qui multo ante captiuitatis tempora fuerat, nominatim de Cyro mētio fit, qui captiuitati finem attulit. Hæc dicit autē dominus Deus, Christo meo Cyro, cuius apprehendi dexterā, ut subiciā ante faciē eius gētes, & uires regū fundam, aperiam ante eum ianuas, & urbes nō cludent. Ergo ante ibo & montes humiliabo, portas areas conteram, & uectes ferreos confringam, & dabo tibi thesauros absconditos, ut scias quia ego dominus, qui uoco nomen tuum deus Israel, propter seruū meum Iacob,

o & Israel

& Israel electum meum. Quibus dilucide significat propter beneficia, quae populo contulit, multarum sibi gentium regna diuinitus fuisse concessa. Apud Daniele quoque Nabuchodonosor per imaginem futura regna conspexit. Aurum namque Assyriorum, argentum Persarum, aes Macedonum, ferrum Romanorum imperium praetendebat. In eodem propheta de Dario ac Alexandro, & de quattuor Alexandri successoribus, de Ptolemeo quoque rege Aegypti, qui cognominatus est Lagus, his uerbis scribitur. Ecce autem hircus caprarum ueniebat ab occidente super faciem totius terrae, & habebat cornu inter oculos suos, & uenit usque ad arietem illum cornutum, quem uideram stantem coram Vbal, & cucurrit ad eum in impetu fortitudinis suae. Cumque appropinquasset prope arietem, efferatus est in eum, & percussit arietem, & contriuit duo cornua eius, nec poterat aries resistere ei. Cumque misisset eum in terram conculcauit, & nemo quibat liberare arietem de manu eius. Hircus autem caprae magnus factus est nimis, cumque creuisset, factum est cornu eius, & orta sunt quattuor cornua subter illud per quattuor uentos caeli. De uno autem ex his egressum est cornu unum, & factum est magnum contra meridiem. De Christo uero etiam minutissima praedicta fuisse non ignoramus, locum ubi natus, ubi educatus est, recessum in Aegyptum, miracula etiam quae fecit, & quomodo Iudas eum tradidit. Haec enim omnia argumento sunt, deum ab aeterno cuncta praescire. Ipse quoque Saluator euerisionem hierosolymorum praedixit. Quorum haec ut facilius enodare possimus, quomodo Stellae in signa factae sunt. Sic igitur sitas esse in caelo Stellas non ignoramus, ut & contrario motu, quoniam uniuersum, & alias tardius, alias uelocius ferantur, ut hoc modo per uarios earum aspectus atque coniunctiones tam uniuersa quam singula, non quidem homines (excedit enim omnino exquisitissima motus Stellarum ratio mentem hominum) sed uirtutes, quibus ut postea ostendemus, haec scire necesse est, percipiant. Cum autem homines aut quibusdam observationibus, aut aliquorum spirituum & doctrina, quae ordinem suum transgressi, multa hominibus suggererent, nonnulla Stellarum motu confusius prauiderint, putarunt eas a quibus capiuntur, causas earum esse rerum, quas non efficiunt, sed significant, de quibus omnibus breuiter ac exquisite secundum uires nostras dicemus

dicemus. Proponantur igitur hæc ordine cōsideranda, quo pacto cum a sæculo futura deus omnia præsciat, libero nos arbitrio fruamur, & quomodo Stellæ nō sint humanarum rerum causa, sed solummodo signa, & quod homines exactam de his cognitionem habere nequeant, sed uirtutibus, quæ superiore homine sunt, hæc signa diuinitus depicta sunt. Postremo, quamnam causa fuerit, ut deus signa futurorum ad cognitionem uirtutum expresserit. Primum igitur aggrediamur, quod Gentiliū sapientes in magnos intrusit errores. Cū enim præscire deum uniuersa minime negarent, necessario nos agere quicquid agimus crediderunt. Nam si ab æterno inquirunt, iniustum aliquid futurum deus præuidit, nec scientia diuina falli potest; erit omnino ille iniustus, nec possibile est iniustum eum non fore, cum nō possit aliter agere quā deus præsciat, ex quo ad sequentia etiā nonnulli descendentes frustra culpam iniustos cōtendunt. Similiterque de cæteris delictis & de uirtutibus opinantur. Vnde sequitur liberā non esse hominis uoluntatem, si deus frustra præsciat. Aduersus quos dicendum, quod omnia deus ab æterno uideat, antecedentia, sequentia, causas rerum atque effectus, nec tamē omnium est causa. Nam quemadmodum si quis temeritatē hominis alicuius perspexerit, quæ ignorantem eum cognouerit, & propter temeritatē eius non dubitet periculosa eum ac lubrica aggressurum itinera, in quibus lapsus misere iacebit, nō effecit hunc ipse temerarium illi homini lapsum. sic deus cum uniuscuiusque uoluntatem præuideat, hunc perperam, illum recte acturum non ignorat. Non ergo præcognitio futurorum causa, nec enim ullo pacto ad peccandum deus quemque impellit, aut mouet, sed e contra, dicam enim etiā si absurdum multis forsitan uideatur id quod futurum est, causa est, ut deus euenturum illud præuideat, non ergo ideo fit, quia præscitur, sed quia futurum erat præscitur. Distinctione autem hæc res indiget. Nam si quis quando futurum aliquid dicimus, sic accipit quasi necesse sit omnino fore, minime id ei dabimus. Non enim dicimus quia proditor ludas præsciebatur, necesse fuisse ipsum prodere, si sic enim esset, non uituperaretur ab his, qui proditurum præuiderunt. uituperat autē nimium, quoniam potuisset etiā nō prodere. Audi quid Propheta de ipso dicit. Nec sit qui misereatur pupillis eius, pro eo quod nō est recor-
o ij datus

datus facere misericordiam, & persecutus est hominem inopem, & mendicum, & compunctum corde mortificare, & dilexit maledictionem & uenit ei, & noluit benedictionem, & elongabitur ab eo. Si quis autem ita futurum accipit quasi euenturus sit, posset autem etiam aliter fieri, hoc ipsum est quod dicimus, praescientiam enim dei ueram non esse, impossibile simpliciter est. Quae vero contingentia sunt, quaeque accidere & non accidere possunt, ea uel uentura uel non euentura deus certe prauidit. Sed liquidius forsitan hoc modo dicitur, Si continget Iudam prodere, praesciuit hoc deus, si non continget, similiter deus praesciuit. Cum ergo duo haec contingentia sint, & potestas in Iuda sit, deus praescientia sua prauidit quod a Iuda eligeretur, nec praescientia dei ex contingenti, necessaria fiet proditio. Si enim ponamus deum secum loqui, possibile est Iudam proditorem fore, sed contrarium quoque possibile est. Quamuis ergo contingens utrumque sit, ego tamen uideo proditurum. Non enim similiter istud accipiendum est, quemadmodum si diceres prouidere deum hunc hominem nunquam uolaturum, nulla enim uolandi potentia inest homini, sed delinquendi & non delinquendi potentia inest. Cum ergo utrumque possibile sit, qui rationi non obtemperat, is peiora sequitur. Qui vero ratione cuncta idcirco inquirat, ut rationi parcat, is uirtuti adheret. Ille uoluptate delinquit, nihil de honestate curat, hic communi conceptioni persuasus, rationem anteponit. Sic alter uoluptati resistere non potest, qui laborem sufferre nolit, alter spernit atque repellit uoluptatem omnem, quia dedecus eius formidat. Quod uero praescientia dei nullam necessitatem nobis imponit, inde quoque affirmari potest, quia saepius in scriptura, poenitentiam per prophetas mandasse inuenitur, nec cognouisse simulauit, utrum conuerteretur delinquentes an non, ut apud Hieremiam scribitur. Forsitan audient & agent poenitentiam. Sed aequaliter utrumque contingens a diuinitate esse ostendit, ne praescientia sua palam facta audientes deiciat, quasi necessario aliquid eorum futurum sit, nec in delinquentibus conuerti & non conuerti potestas insit, & haec res peccandi causa foret. Et contra, si conuersionem eorum omnino futuram praedixisset, huiusmodi praedictio dissolutionis causa fuisset, faceretque ne uiriliter in uoluptate insurgerent, quasi emendatio uelint nolint uel futura sit. Sic enim praedicto impedimento futuro boni esse uidetur. Cum igitur prouidenter deus mundum gubernet, merito

merito

merito futura cœlauit, quorum cognitio minime hominibus cōducit. Si enim malos futuros se p̄uiderent, desperatione sui bonos dissolutione ac eneruatione distraherent. Cuius rei gratia dictum esse in Exodo arbitror. Quis fecit surdastrum & surdum, & uidentē ac cæcum, an non ego dominus Deus? Eundem enim cæcum atq; uidentem fecit, alterum ad præsentiā, alterum ad futura. De surdaastro uero ac surdo dicere, alienum ab hoc proposito est. Non autē ambigimus ea, quæ in nobis non sunt, causam esse interdum eorum, quæ in nobis sunt. Facimus enim aliqua plerumq; libēter, aut non facimus, quia nōnulla quæ uoluntatis humanæ non sunt præcesserunt. Si uero quispiam absolutam esse nostram uoluntatem putat, ut nulla præcedente, uoluntas nostra hoc aut illud amplectatur, is mundi se particulam esse cōtineriq; ab uniuersō oblitus est. Sed de p̄sciētia diuina, quod nullam necessitatē agendi hominibus afferat, breuiter ita dictum sit. Nūc ostēdamus nihil humanarum rerum a Stellis effici, sed tantummodo significari. Primum igitur illud patet, si quid a Stellarum sextili ponamus aspectu, qui hodie fiat, efficietur, nullo posse illud pacto p̄teritum esse, prius em̄ efficiens effectum est. Nō ignoramus autem eos, qui hanc scientiam profitent̄, multa præterita hodierna stellarum propositione p̄dicere. Nam cum positionem Zodiaci diligēter in duodenas sedes diuiserint, gradusq; ac minuta singulis cōuenientia domibus perspexerint, ac erraticas Stellas cæteraq; ut solent apte collocauerint, & ortus atq; occasus, aspectus & cōiunctiones cōsiderauerint, nō solum futura, uerum etiam ea que natiuitatē hominis & cōceptionem præcesserunt, dicere conantur. Patris enim fortunas & corporis eius prosperas, aut e contra dispositiones similiter matris atq; fratrum ab hodierna positioe p̄cipi posse putant. Verum de gradibus domorum alijsq; huiusmodi postea dicemus. Nūc quasi exquisitissime om̄ia possint inuenire interrogentur, si res humanas necessitate agi Stellarum putatis, quomodo talis hodiernus aspectus, ea quæ p̄cesserunt potuit efficere? Quod si hoc impossibile simpliciter est, inuenitur autem uere dixisse astrologus de p̄teritis, patet nō a Stellis illud effectum fuisse. Si quis igitur nō nihil ueri eam rem putat cōtinere, certe necesse est, ut cōcedat nō fecisse id Stellas, sed solummodo significasse. Quod si quispiam obij-

o iij ciet

ciet praeterita quidem significari, futura uero a Stellis effici, differentiam ostēdat, causam discriminis afferat. Quare quae ad patrem, matrem, fratresque pertinet, praeteritaque sunt, haec positio significat, futura uero quasi efficiens causa producit. Sed nullam huius rei causam afferre unquam uerisimilem poterunt. Quare nisi pertinaces sint, nihil humanarum rerum a Stellis effici, sed forsan significari cōcedent, tanquam si non a Stellis tam praeterita quam futura, sed ab ipso deo per prophetica orationem quandam quispiam perciperet. Nam quemadmodum potestas humana, ut diximus, minime tollitur, quamuis deus quaecumque facturum sumus prauideat, sic etiam signa, quae ad significandum diuinitus ordinata sunt, libertati nostrae nequaquam officiunt, sed est uniuersum coelum quasi liber quidam apertus, omnia futura in se conscripta continens. Idecirco in oratione Ioseph, quod a Iacob dicitur, sic intelligi potest. Legi enim inquit in tabulis coeli quaecumque contingent uobis & filiis uestris. Forsan autem etiam illud complicabuntur coeli, ut liber significatiuas futurorum rationes consumatas. & ut ita dixerim, adimpletas fore ostendit, sicut prophetias etiam adimpletas dicimus, cum iam euenerint. Hoc modo in signa secundum scripturae uocem Stellis factas arbitramur. Hic Ieremias autem ut homines ad seipsum conuertat, utque formidinem quam a signis impendet auferat, ac ut omnem forsan huiusmodi opinionem ab hominum animo eiciat. A signis inquit coeli non timeatis. Sed rursus alia ratione non efficientes Stellis esse ostendamus. Concedentes igitur interim posse ab hominibus hanc scientiam conprehendi, querimus quomodo a multis natiuitatibus eandem rem contineri contendunt. Nam si patibulo moriturum aliquem dixerint, non a natiuitate sua id solummodo, uerum etiam fratrum, filiorum, aliorumque attinentium, imo uero etiam interfectorum posse intelligi credunt. Stultum mihi certe uidetur, in unaquaque tam multarum natiuitatum mortem unius esse contentam. Nescio autem quomodo respondere poterunt, si quis eos interroget, in una ne uniuersi positione. Iudei omnes in lucem aduntur, ut necesse sit in octauo die omnes circumcidi, & statim in hanc uitam ingressi, male uulneribus affecti, medico egeant. Ismaelem autem qui in Arabia degunt, tredecim annos cunctos circumcidi. Ita enim de ipsis traditum est. Quomodo enim

enim hæc in quibusdam gentibus Stella perpetuo faciunt, in quibusdam nunquam, & nulla profecto ratio uerisimilis, ut mihi quidem uidetur, afferri potest. Verum cum multâ prouidendi uia ab hominibus excogitatae sint, ut augurium, aruspicium, somniorum interpretatio, nescio cur alias omnes uias significare, tantum genethliologiam uero efficere putarunt, Si enim futura cognosci possunt, ut hoc sibi gratis concedamus, fiunt autem inde unde cognoscuntur. Quare a Stellis potius quàm ab extis, aut auibus, aut somnijs, aut fulguribus, & tonitruis producuntur. His satis demonstratum esse puto, Stellas non esse causas humanarum rerum. In presentiarum perscrutemur, an uerum sit exquisite loca Stellarum & domorum posse ab hominibus inueniri, quod superius (nihil enim oberat) dedimus. Afferunt igitur Genethliologi, Planetarum loca exactissime inuenienda, ut & gradus & minuta, & minorum minuta non ignorentur. Similiter non signum solummodo, ueram etiam gradum & gradus, minuta primæ domus, quam ascendentem appellant, recte teneri oportere. Quomodo igitur cum una hora largo modo mediæ signi occupet partem, ascendentis minutum inuenies, cum tam minutam diuisionem temporis habere nequeas? Opus enim esset scire quota hora & minutis, minorumque minutis ex utero puer effusus sit. Alia enim atque alia posse significari uolunt, minimo temporis discrimine habito. In Piscibus uero atque Ariete per obliquam istorum ascensionem signorum (hora enim & tertia horæ parte ascendere pene uidentur) minimam temporis partem, magnam mutationem facere non ignoramus, ut uel uigesima hora unius pars gradum ascendentis immutet. Sed hoc etiam eis concedatur. Demonstratum autem esse scimus, quemadmodum erraticæ ab occasu ad ortum feruntur, Sic & fixas centum annis uno gradu moueri, & in hoc spacio temporis positionem signorum mutari, cum aliud sit intelligibile illud signum, aliud quod quasi figura quadam est. At non ad figuram, sed ad intelligibile aiunt, omnia signa esse referenda, Quod nescio quomodo comprehendere queant. Sed hoc etiam sibi condonemus, ut aut intelligibile signum comprehendere, aut a sensibili ueritas haberi possit. Quæ autem commixtione, compositione, ac cum temperie diuersorum aspectu uim fieri asserunt, profecto concedet nullo modo sciri

sciri

sciri posse. Quomodo enim quantum diminuat a latione maligni propter inspectionē benigni percipies? Et utrum auferat malignus quod a benigno cōceditur, quoniā locum eius aspexerit, aut mutet, aut imminuat, aut mixtura quadam inde fiat quis percipiet? Quae omnia si quis altius inspiciat, facile credat nō posse ista humano ingenio penitus percipi. Vnde si quis harum rerum periculum fecerit, uidebit in pluribus errare, q̄ ueritatem consequi genethialogicos. Quamobrem Esaias etiam quasi haec om̄ibus impossibilia sint, ad filiam Chaldaeorum, qui maxime ista profitent̄, ait. Ad sint, & saluam te faciant astrologi, cœli annūcient tibi qd tibi accidat. His em̄ uerbis docemur uel diligētissimos in hac re Chaldaeos nō posse prædicere, quae uelit unicuiq; gēti deus attribuere. Haec Origenes. Demonstratum iam esse puto nec deos, nec bonos dæmonas gētilium deos esse. Sed e contra, seductores quosdam atq; maleficos nulli magis rei studētes, q̄ ueritatis euerfioni. Ita cum magnos in genere hominum errores perspexerint, fatore etiam necessitate falsa, om̄es pene gētes decaperunt, a quibus erroribus nemo a seculo q̄ dominus & Saluator noster Iesus christus liberauit. Quae om̄ia idcirco in hac Euangelica præparatione priora collocamus, ut rebus ipsis uideas, qua fraude maiores nostri opprimebantur, & unde nos per solam euangelij doctrinam emerfimus.

EVSEBII PAMPHILI LIBER SEPTIMVS.

Repetitio Gentilium Theologiae. CAPVT I.

Hic ergo ita dictis atq; ita dispositis, iam tēpus est de Philosophia Hebraeorū ac pietate uitaeq; moribus differere. Nam quoniā falsam religionem gentium nō absq; ratione spreuisse iam demonstrauimus, reddenda modo ratio est, quare sapientia Hebraicae scripturae delegimus. Quod autem nulla sit culpa a Barbaris ueritatem uelle cognoscere, alio tēpore omnem philosophiam, omnemq; disciplinam a Barbaris Græcos accepisse ostendemus. Nunc ꝑo aperire proposuimus ab Hebraeis solummodo uerae pietatis fundamenta iacta fuisse. Ceteri em̄ homines ceteraq; gētes uniuersae præter Hebræos, nihil

rpl